

פרק ראשון - אור לארבעה עשר

1 התורה אסרה להשקות חמץ בפסח, והמשהה אותו ברשותו עובר
2 בלא, שנאמר (שמות יב ט) 'שבעת ימים שאר לא ימצא בבתיכם/
3 וכן לאמר (שם יג ט) 'ולא יראה לך חמץ ולא יראה לך שאר בכל
4 גבלך'. וכן ישנה מצות עשה להשבות את החמץ מרשותו בחצות
5 היום של י"ד ניסן ושהוא ערב פסח, שנאמר (שם יב טו) 'אף ביום
6 הראשון תשביתו שאר מבתים'. וחייב אדם לבדוק את ביתו קודם
7 הפסח ולחפש אחר החמץ הנמצא בו, כדי שיוכל לבערו לכשיגיע
8 זמן ביעורו. הפרק שלפניו דן בדיני בדיקת וביעור החמץ.

משנה

10 המשנה מבארת מהו זמן בדיקת חמץ, ובאיה מקום חייבים בה:
11 **אור לארבעה עשר** - כליל י"ד בניסן בודקין את החמץ לאור היר,
12 בכל מקום שעלול להמצא בו חמץ, כדי לבערו למחרת ביום.
13 ואלם כל מקום שאין מכניסין בו חמץ כל השנה אין צריך בדיקה.
14 שואלת המשנה: ואם כן כמה מקומות חכמים בהמשך דברי המשנה
15 ששתי שורות של חביות יין שפחתה צריכות בדיקה ביניהן, הלא
16 אין מכניסים חמץ למרתף. משיבה המשנה: רק במקום שפגניסין
17 בו חמץ אמרו כן, ובגון במרתף של יין שממנו נטלים יין לסעודה
18 כל השנה, שלפעמים השמש עומד ומוזג יין בסעודה ופתו בידו,
19 ובשהיין כלה הוא נכנס לשם עם הפת כדי ליטול יין ומשאירה שם.
20 ובמרתף זה נחלקו חכמים, מה הן שתי השורות הצריכות בדיקה.
21 פית שפא אומרים, שתי שורות על פני כל הפתה - שתי שכבות
22 של חביות לכל אורכן ורחבן צריכות בדיקה. ופית הלל אומרים,
23 שורות אלו הן רק שתי השורות החיצונות הסמוכות לפתה, שהן גם
24 העליונות, ולא שתי שכבות שלמות.

גמרא

26 שנינו במשנתנו, אור לארבעה עשר בודקין את החמץ. ונחלקו
27 אמוראים מהו הזמן הנקרא 'אור'. שואלת הגמרא: מאי (ו-מהו)
28 'אור' ששנינו במשנתנו. משיבה הגמרא: רב הונא אמר, נגהי - נוגה,
29 אור, ורב יהודה אמר, לילי - לילה. מבארת הגמרא, קא פלגא
30 דעתה - עלה עתה בדעתנו לומר, דמאן דאמר 'נגהי' כוונתו לנגהי
31 ממש, שכאשר יאיר השחר של ארבעה עשר בניסן בודקים את
32 החמץ. ומאן דאמר 'לילי' כוונתו ללילי ממש, שבכליל ארבעה עשר
33 בניסן בודקים את החמץ.
34 הגמרא מקשה על רב יהודה הסובר ש'אור' הוא לילה: מיתיבי -
35 הקשו בני הישיבה, נאמר בבני יעקב שירדו למצרים ובאו ליוסף
36 אחיהם שהיה משנה למלך מצרים, ולאחר מכן שילחם יוסף
37 לדרכם (בראשית מד א), 'הבקר אור והאנשים שלחיו'. אלמא ו-ומוכח
38 מכאן, ש'אור' ימא - (יום) הוא, שהרי נאמר ששמו של הבוקר
39 הוא 'אור'. מתרצת הגמרא: מי פתיב (וכי כתוב) 'האור בקר',
40 שישתמע מכך ש'אור' הוא כינוי שמו של הבוקר, הלא 'הבקר אור'
41 פתיב. ואם כן 'אור' אינו שם דבר אלא שם הפעולה של הארת
42 הבוקר, וקמא דאמר צפרא נהר - והמשמעות היא כמו שאמר
43 'הבוקר האיר'. ובא הכתוב ללמדנו דרך ארץ מבני יעקב שיצאו
44 לדרכם רק בזריחת החמה, וברב יהודה אמר רב, דאמר רב יהודה
45 אמר רב, לעולם יגנס אדם ההולך בדרך לבית מלונו באור היום
46 שנאמר בו (בראשית א ד) 'כי טוב', בעוד החמה זורחת. וכן יצא
47 לדרכו באור היום שנאמר בו 'כי טוב', לאחר זריחת החמה.
48 עוד מקשה הגמרא על רב יהודה: מיתיבי, נאמר בנבואת דוד
49 'ובאור בקר יורה שמש'. והבינה הגמרא עתה
50 במשמעות הדברים, שכאשר יצאו הצדיקים מאפילת העולם הזה

52 לעולם הבא, יורה להם השמש, כמו 'אור' שהוא בוקר. אלמא
53 (ומוכח) ש'אור' ימא - (יום) הוא. מתרצת הגמרא: מי פתיב (וכי
54 כתוב) 'אור בקר' שישתמע מכך ש'אור' הוא שמו של הבוקר, הלא
55 'ובאור בקר' פתיב, ואם כן 'אור' האמור כאן אינו שם דבר אלא
56 משמעותו היא פעולת ההארה. והכי קאמר - וכך אמר הכתוב,
57 ובאור בקר בעולם הזה הוא בעין זריחת השמש לצדיקים לעולם
58 הבא. שבעולם הזה כשמתחיל הבוקר להאיר בעלות השחר עדיין
59 הוא חושך ואפילה, אבל לעתיד לבוא יהיה אור החמה גדול מאד,
60 ואף בעלות השחר כשמתחיל הבוקר להאיר, יהיה אור מרובה
61 כמו בשעת זריחת השמש בעולם הזה.
62 עוד מקשה הגמרא על רב יהודה: מיתיבי, נאמר בבריאת העולם
63 (בראשית א ה), 'ויקרא אללים לאור יום', אלמא אור ימא הוא -
64 ומוכח ש'אור' הוא יום, שכן משמעות דברי הכתוב היא, שקרא ה'
65 יום' לזמן ששמו הוא 'אור'. מתרצת הגמרא: לעולם 'אור' אינו
66 שמו של היום, אלא הוא שם הפעולה של הארת היום. והכי קאמר
67 (וכך אמר) הכתוב, לזמן המאיר וקא (ו-שמתחיל להאיר) קרא ה'
68 יום'.
69 דוחה הגמרא תירוץ זה: אלמא מעתה לפי פירוש זה, וכי נפרש גם
70 במה שנאמר בהמשך הכתוב (שם) 'ולחשך קרא לילה', לזמן
71 המהשך וקא (ו-שמתחיל להחשך) קרא לילה. והרי אי אפשר
72 לפרש כן, דהא קיימא לן - שהלא הלכה בידינו דעד צאת הכוכבים
73 ימא הוא, וכשמתחיל היום להחשך עדיין הוא קרוי יום' ולא
74 'לילה'. ומאחר שסוף הכתוב אינו מתפרש בדרך זו, אף אין לפרש
75 כך בתחילתו.
76 משום דחיה זו הגמרא מתרצת תירוץ אחר. מתרצת הגמרא:
77 'ויקרא' האמור כאן אינו במשמעות קריאת שם, אלמא הכי קאמר
78 (וכך אמר) הכתוב, קרייה דחמא לנהורא ופקדיה אמצותא דחמא
79 - קרא ה' לאותה בריאה מאירה שברא מהוד מעטה לבושו וציוה
80 עליה לשמש ביום, וקרייה דחמא לחשוכא ופקדיה אמצותא דלילה
81 - וקרא לחושך וציוה אותו לשמש בשעות הלילה. וקריאה זו היא
82 כמלך הקורא לעבדיו ומצוה עליהם.
83 הגמרא מקשה על רב הונא הסובר ש'אור' הוא יום: מיתיבי, נאמר
84 בתהלים (קמח א), 'הללוהו כל בוכבי אור', והרי הכוכבים מאירים
85 בלילה, ומכך שנקרא 'כוכבי אור' אלמא (ומוכח) שאור אורחא
86 (ו-לילה) הוא. מתרצת הגמרא: הכי קאמר - כך היא כוונת הכתוב,
87 הללוהו כל בוכבים המאירים, ו'אור' אינו הזמן שבו מאירים
88 הכוכבים, אלא הוא על שם פעולת הארתם.
89 מקשה הגמרא על תירוץ זה: אלמא מעתה לפי תירוץ זה, וכי רק
90 בוכבים המאירים הוא דבקע שבוחי (צריכים לשבח) את ה', ואילו
91 כוכבים שאינם מאירין לא בקע שבוחי - אינם צריכים לשבח, והא
92 פתיב (ו-הרי נאמר) בכתוב שלפניו (שם קמח ב) 'הללוהו כל צבאי',
93 ואף כוכבים שאינם מאירים בכלל זה, ואם כן לא יתכן לפרש
94 בכוונת הכתוב שרק כוכבים המאירים צריכים להלל לה'. מתרצת
95 הגמרא: אכן כוונת הכתוב היא לכוכבים המאירים, אולם לא בא
96 הכתוב למעט כוכבים שאינם מאירים מלשבח את ה', שהרי לכל
97 הכוכבים יש אור, ואין את מי למעט. אלמא הא קא משמע לן -
98 משמענו הכתוב בכך שקראם 'כוכבי אור', דאור דבוכבים נמי
99 (גם כן) אור הוא. למאי נפקא מינה - ולאיה דין היוצא מדבר זה
100 נצרך הכתוב לאומרו, לאדם הנזכר הנאה מן האור. (דתנן)
101 [דתניא], הנזכר הנאה מן האור, אסור גם באורן של בוכבים, לפי
102 שגם אור זה נחשב לאור, והוא בכלל נדרו.
103 הגמרא חוזרת להקשות על רב יהודה הסובר ש'אור' הוא לילה:
104 מיתיבי, נאמר באיוב (כד יד) 'לאור יקום רוצה, יקטל עני ואביון,
105 וכלילה יהי כננב'.

פסחים דף ב עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שבת קודש) קנה

מקשה הגמרא: הא מ'קאמ'ר [ממה שאמר] בסוף הכתוב 'וְלִילְיָהּ
יְהִי כְגֻנְבִּי, אֱלָמָא [מוכח] ש'אור' שנאמר בתחילתו יִמְכָּא [ו-יום]
הוא ולא לילה, ומשמעות הכתוב היא, 'לאור יקום רוצח' ביום
שעוברי דרכים מהלכים בו עומד הרוצח על אם הדרך והורגם
ונוטל את ממונם, ו'בלילה יהי כגנב' לחתור בבתים. מתרצת
הגמרא: הָתָם [שם] בכתוב האמור משמעות 'אור' אינה יום, אלא
כולו מדבר בגנב שבא במחתרת, וְהָכִי קָאמֵר – וכך היא כוונת
הכתוב. 'לאור יקום רוצח' אִי פְּשִׁיטָא לָךְ מִלְתָּא בְּהִזְדָּא דְּאַנְשֵׁי
קָאמֵי – אם ברור לך הדבר כאור, שכאשר יעמוד הנגנב על ממונו
ולא יניחנו לגונבו יקום הנגנב נגדו ויהרגנו, נגב זה רוצח הוא, וניתן
לכל אדם לְהַצִּילוֹ לנגנב בְּנִפְשׁוֹ של הנגנב ולהורגו בטרם ייהרגו.
ו'בלילה יהי כגנב', וְאִי מְסַפְקָא לָךְ מִלְתָּא בְּלִילְיָא – ואם ספק
אצלך הדבר כלילה האם אכן יהרוג הנגנב את הנגנב כשיעמוד על
ממונו, יְהִי הוא בְּעֵינֵיךָ רק כְּגֻנְבִּי ולא כרוצח, וְלֹא נִתֵּן לְהַצִּילוֹ
בְּנִפְשׁוֹ ולהורגו.
הגמרא מוסיפה להקשות על רב יהודה: מִיתִיבִי – הקשו בני
הישיבה, נאמר באיוב (טו), 'חֲשֹׁכֵי בֹכְכִי נִשְׁפּוּ, יָקָן לְאוֹר וְאֵין, וְאֵל
יִרְאָה בְּעֵצְפֵי שָׁחַר' שקילל איוב את ליל עיבורו ואמר, שיחשיכו
לו הוכבים, ויצפה לאור שיבוא וידמה בעיניו שאינו מגיע, ולא
יראה בניצוצי האור של הבוקר. וּמִקָּאמֵר [וממה שנאמר] 'יָקָן
לְאוֹר וְאֵין', ומשמעות הדברים היא שיצפה ליום שיבוא, אֱלָמָא
[מוכח] ש'אור' יִמְכָּא [ו-יום] הוא. מתרצת הגמרא: הָתָם [שם]
בכתוב האמור משמעות 'אור' אינה יום, אלא מִלֵּשׁ הוא דְּקָא לִישָׁ
לִיה אִיב לְמִלְיָה – קילל איוב את מזלו וְאָמַר, וְהָא רְעוּא דְּלִיצִיפִיה
הָךְ גְּבִירָא לְהַזְדָּא וְלֹא לִישְׁכֻחִיה – יהי רצון שיצפה אותו אדם
וכלומר הוא עצמו שיאיר לו מזלו, ולא ימצאנו.
הגמרא מוסיפה להקשות על רב יהודה: מִיתִיבִי, נאמר בתהלים
(קלט יא) 'וְאוֹמֵר אֶךְ חֹשֶׁךְ יִשׁוּפְנִי, וְלִילְיָהּ אוֹר בְּעֵדֵנִי'. שאמר דוד,
בתחילה כשהייתי נרדף סברתי שכל ימי תחשך עלי חשכת לילה
זו, ולבסוף אותו לילה וחושך נהפך לי ליום. ומכך שקרא ליום
'אור' אֱלָמָא [מוכח] ש'אור' יִמְכָּא [ו-יום] הוא, ולא כדברי רב
יהודה, הסובר שאור הוא לילה. מתרצת הגמרא: הָתָם [שם]
בכתוב האמור הָכִי קָאמֵר [וכך אמר] דָּוִד, אֲנִי אֶמְרֵי בתחילה
לאחר שחטאתי במעשה בת שבע, אֶךְ חֹשֶׁךְ יִשׁוּפְנִי לַעֲלֹם הָכָא
שְׁהוּא דּוּמָה לַיּוֹם, ואסתר אף ממנו. ואילו עֲשִׂי לְאוֹר שנמחל לי
חטאי, אפילו הַעֲלֹם הָהָא שְׁהוּא דּוּמָה לַלַּיְלָה והייתי שרוי בו בחושך
ובחפרה, 'אוֹר בְּעֵדֵנִי' – האיר לי. ולפי זה משמעות 'אור' אינה יום,
אלא הארה.
הגמרא חוזרת להקשות על רב הונא הסובר ש'אור' הוא יום:
מִיתִיבִי, שנינו במשנה (להלן יא) רבי יהודה אומר, בּוֹדְקִין את החמץ
אוֹר (ל)אֲרֻכָּה עֶשֶׂר בַּיִסָּן. ואם לא בדק באותה שעה יבדוק
בְּאַרְבָּעָה עֶשֶׂר שְׁחָרִית. ואם גם אז לא בדק, יבדוק בַּשָּׁעָה הַבִּיעוּר
של החמץ. וּמִקָּאמֵר [וממה שאמר] רבי יהודה 'בּוֹדְקִין אוֹר
אַרְבָּעָה עֶשֶׂר וּבְאַרְבָּעָה עֶשֶׂר שְׁחָרִית' אֱלָמָא [מוכח] ש'אור' ארבעה
עשר 'אוֹרְתָא [ו-ליל' ד'] הוא, שהרי בוקר י"ד הוא הוֹמָן השני
שנאמר במשנה. מסיקה הגמרא, שְׁמַע מִיָּנָה – אכן יש להוכיח
ממשנה זו שאור הוא לילה.
הגמרא מוסיפה להקשות על רב הונא מברייטא: מִיתִיבִי, שנינו
במשנה (להלן יא), מקום שנהגו שלא לעשות מלאכה בערבי פסחים
אסור לעשות בו מלאכה. ושנינו בברייטא, מֵאִמְתִּי אֲרֻכָּה עֶשֶׂר
בַּיִסָּן אֶסוּר בְּעֵשִׂית מְלָאכָה, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אָמַר, מִשְׁעָת הַיָּמִן
הָאוֹר, ולחלן יבואר מהו זמן זה. ורבי יהודה אומר, מִשְׁעָת הַיָּמִן
הַחֲמֹה, לפי שאז היא שעת כניסת הפועלים למלאכה. אָמַר לִיה
רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב לְרַבִּי יְהוּדָה, לדבריו שאין המלאכה נאסרת
אלא מהנץ החמה, וְכִי הֵיכָן מְצִינוּ יוֹם שְׁמִקְצָתוֹ אֶסוּר בְּעֵשִׂית
מְלָאכָה וּמִקְצָתוֹ מוֹתֵר בְּעֵשִׂית מְלָאכָה. אָמַר לִיה רַבִּי יְהוּדָה, הוּא
יוֹם [ד'] עֲצֻמָּה יוֹכִית, שְׁמִקְצָתוֹ מוֹתֵר בְּאִכִּילַת חֻמֵּץ, וּמִקְצָתוֹ אֶסוּר
בְּאִכִּילַת חֻמֵּץ, שהרי רק מחצות היום הוא נאסר באכילה. ואף
לענין איסור מלאכה, מקצת היום אסור ומקצתו מותר.

מסיקה הגמרא את קושייתה: מִקָּאמֵר רַבִּי יְהוּדָה שְׁיִום י"ד נאסר
בעשיית מלאכה מִשְׁעָת הַיָּמִן הַחֲמֹה, אֱלָמָא [מוכח] ש'משעת
האור' דְּקָאמֵר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב, אוֹרְתָא [ו-ליל' ד'] הוא, לאחר
ששקעה החמה של יום י"ג, ולא י"ד שחרית, שאם לא כן מה בינו
לבין רבי יהודה, ואם כן אף 'אור' האמור במשנתנו הוא לילה.
מתרצת הגמרא: לֹא לִילָה הוא, אלא מֵאִי 'משעת האור' שאמר
רבי אליעזר בן יעקב, משעת עֲמִיד הַשָּׁחַר הוא, שמאותה שעה
נאסר יום י"ד בעשיית מלאכה, ולא כרבי יהודה הסובר שנאסר רק
מהנץ החמה.
מקשה הגמרא על תירוצו זה: אִי הָכִי – אם גם לדעת רבי אליעזר
בן יעקב רק יום י"ד אסור בעשיית מלאכה ולא לילה, אם כן מה
דְּקָאמֵר לִיה [ו-השקשה לו] לרבי יהודה 'הֵיכָן מְצִינוּ יוֹם שְׁמִקְצָתוֹ
מוֹתֵר בְּעֵשִׂית מְלָאכָה וּמִקְצָתוֹ אֶסוּר בְּעֵשִׂית מְלָאכָה, נִימָא אִיהוּ
לְנִפְשִׁיה – הלא יש לו לרבי אליעזר בן יעקב להקשות כן גם על
שיטת עצמו, דְּהָא אִיכָּא לִילָה דְּקָא שְׁרִי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב –
שהרי גם לדבריו ליל י"ד מותר בעשיית מלאכה, והיכן מצינו
שיהיה חלוק דין היום מדין הלילה שלפניו, הלא בכל מקום היום
וחלילה שוים.
מתרצת הגמרא: הָכִי קָאמֵר – כך אמר רבי אליעזר בן יעקב לרבי
יהודה, בְּשִׁלְמָא לְדִידִי – הדבר מובן לשיטתי שהיום נאסר ולא
הלילה, שהרי אֲשַׁבְּחָנָא דְּקָא פְּלִגִּי רַבְּנִין בֵּין יִמְכָּא לְלִילְיָא – מצינו
במקום נוסף שחילקו חכמים בין היום לבין הלילה שלפניו, (רחנן)
[דְּהִרִי תִנְיָא] לְנָפִי תַעֲנִית צְבוּר, עַד מָתִי אוֹבֵל אֲדָם וְשׁוֹתָה, עַד
שְׁנִיעִלָה עֲמִיד הַשָּׁחַר של יום התענית, דְּבִרִי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב. רַבִּי
שְׁמַעוֹן אָמַר, מוֹתֵר לֵאכּוֹל ולשתות עַד זְמַן קְרוֹת הַגִּבֹּר [ו-קריאת
התרנגול] בפעם הראשונה. הרי שלדברי הכל רק יום התענית
אסור באכילה ושתייה, ולא הלילה שלפניו. והוא הדין לעשיית
מלאכה בערב פסח, שנאסרה רק ביום י"ד ולא בלילה שלפניו.
אֱלָא לְדִידֵךְ – לשיטתך שנאסרה מלאכה רק מהנץ החמה ולא
מעלות השחר, הִיכָּא אֲשַׁבְּחָנָא יִמְכָּא גּוֹפִיָה דְּפִלְגִי בֵּית רַבְּנִין – היכן
מצאנו שיחלקו חכמים ביום עצמו, ויאסרו דבר מסוים רק בחלק
ממנו, והרי היום מתחיל מעמוד השחר ולא מהנץ החמה.
הגמרא מפרשת את המשך המשא ומתן שבין רבי אליעזר בן יעקב
לרבי יהודה: שנינו בברייטא לעיל, אָמַר לִיה רַבִּי יְהוּדָה, הוּא וְיוֹם
י"ד עֲצֻמָּה יוֹכִית, שְׁמִקְצָתוֹ מוֹתֵר בְּאִכִּילַת חֻמֵּץ, וּמִקְצָתוֹ אֶסוּר
בְּאִכִּילַת חֻמֵּץ. שואלת הגמרא: הלא שְׁפִיר קָאמֵר לִיה – יפה השיב
לו רבי יהודה לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, שהרי מצינו בערב פסח עצמו שחלוק
חלקו האחד מחלקו השני לענין איסור אכילת חמץ, ומה סבר רבי
אליעזר.
משיבה הגמרא: הָכִי קָאמֵר לִיה [וכך אמר לו] רַבִּי אֱלִיעֶזֶר לרבי
יהודה, אֲמִינָא לָךְ אֲנָא מְלָאכָה דְּרַבְּנִין – אני טוען לך שבאיסור
דרבנן כגון עשיית מלאכה בערב פסח לא מצינו שאסרו חכמים רק
את מקצת היום, וְאֵת אֶמְרֵת לִי חֻמֵּץ דְּאוֹרִייתָא, ואילו אתה מוכיח
לי שיתכן לחלק באותו יום עצמו ממה שמצינו כן באיסור חמץ
שהוא איסור מן התורה. הלא ודאי שבאיסור תורה מצינו דְּעַד
הָכָא [ו-שעד כאן, מחצות היום ואילך] אֶסֶר דְּחֻמֵּץ – אסרה
התורה, וְעַד הָכָא שְׁרָא דְּחֻמֵּץ – ועד לאותה שעה התירה התורה,
וגזירת הכתוב היא. אבל באיסור דרבנן, כגון באיסור מלאכה, לא
מצינו בשום מקום שיאסרו חכמים דבר מסוים רק במקצת היום.
הגמרא מפרשת מדוע לא קיבל רבי יהודה טענה זו: וְרַבִּי
יהודה סובר, שגם באיסור דרבנן מצינו שחילקו חכמים באותו יום
עצמו. שהרי איסור אכילת חמץ מן התורה הוא רק מחצות יום י"ד
ואילך, ואילו בַּשָּׁעָת הַחֲמִישִׁית והשישית של יום י"ד האיסור אינו
אלא מִדְּרַבְּנִין, הרי שאסרו חכמים רק מהשעה החמישית, ואילו את
ארבע השעות הראשונות של היום לא אסרו. הגמרא מפרשת
מדוע מיאן רבי אליעזר בן יעקב בהוכחה זו: וְאִידֵךְ – ורבי אליעזר
בן יעקב סובר, מה שהוסיפו חכמים שתי שעות לאיסור חמץ אינו
איסור בפני עצמו, אלא הַחֲקָה הוּא דְּעָבֹד [ו-שעשו] רַבְּנִין לְאיסור
דְּאוֹרִייתָא. שהקדימו חכמים את זמן שריפת החמץ בשעה, משום

המשך ביאור למס' פסחים ליום שבת קודש עמ' ב

1 שאדם טועה בשעה אחת, ואת איסור אכילתו הקדימו בשעתיים,
2 גזירה משום יום המעונן שאין ניכר בו חצות היום, ועלולים בני
3 אדם לטעות בו בין השעה החמישית לשעה השביעית שבה אסור
4 החמץ מן התורה. ואם נתיר לאכול חמץ בשעה החמישית יבואו
5 לאוכלו גם לאחר חצות היום, משום שיסברו שעדיין היא השעה
6 החמישית. ואינו דומה לאיסור שכל עיקרו מדרבנן, שלא מצינו
7 שיאסרו בו רק את מקצת היום.
8 הגמרא מוסיפה להקשות על רב הונא הסובר ש'אור' הוא יום:
9 מִיתִיבִי, שנינו בברייתא, כשהיו בית דין מקדשים את החודש היו
10 שלוחי בית דין מדליקים אבוקות בראשי ההרים, כדי להודיע לבני
11 הגולה שהיום נתקדש החודש. וְאֵין מְשִׁיאִין מִשְׁוֹאוֹת [–מדליקים
12 אבוקות] אֶלָּא עַל הַחֹדֶשׁ שֶׁנִּרְאָה בְּזִמְנֵנוּ לְקַדְּשׁוֹ – כשנראתה הלבנה
13 ביום השלשים של החודש שעבר וקידשו בו את החודש. וְאִמָּתִי
14 היו מְשִׁיאִין מִשְׁוֹאוֹת אֵלֶּה, לְאֹר יוֹם עֶבְרֹה, כלומר, במוצאי יום

15 השלשים שהוא ליל שלשים ואחד. אֶלְמָּא [–ומוכח] ש'אור' אֲוֶרְתָּא
16 [–לילה] הוּא. שהרי בודאי היו משיאים את המשואות בלילה, לפי
17 שביום אין אורן נראה למרחוק. מסיקה הגמרא, אכן שָׁמַע מִיָּנָה
18 ש'אור' הוא לילה, ולא כדברי רב הונא שהוא יום.
19 הגמרא חוזרת להקשות על רב יהודה הסובר ש'אור' הוא לילה:
20 מִיתִיבִי, שנינו בברייתא, כהן שֶׁהָיָה עוֹמֵד כָּל הַלַּיְלָה וּמִקְרִיב עַל
21 הַמִּזְבֵּחַ אברי עולה ואימורי קרבנות, לְאֹרָה [–בבוקר] הוּא טָעוֹן
22 קִידוּשׁ יָדַיִם וְרַגְלָיִם כדי להמשיך בעבודה. ואף שכבר קידש את
23 ידיו ורגליו מאתמול, לינה [סוף הלילה] פוסלת קידוש זה, וצריך
24 לקדשם שוב, דְּבָרֵי רַבִּי. הרי ש'אור' הוא יום ולא לילה. מתרצת
25 הגמרא: 'אֲוֶרָה' שְׁאֵנִי, ואף רב יהודה הסובר ש'אור' הוא לילה,
26 מודה הוא ש'אורה' הוא יום.
27 הגמרא חוזרת להקשות על רב הונא הסובר ש'אור' הוא יום:
28 מִיתִיבִי [–הקשה] מַר זוטְרָא,